„ЗАСТАВА“ излази тринут у недељи и то: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(*у сребру.*)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Л. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.“

БРОЈ 61. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 26. МАЈА (7. ЈУНА) 1874. ГОДИНА IX.

КОНГРЕС И „КОМАНДА“.

КОГА НЕ ТРЕБА БИРАТИ?

Црквена автономија, или самоуправа у обште значи: слободу, да вероисповест или ти црква у својој укупности своје унутрашње одношаје уређује, и послове обавља чрез своје органе самостално без учешћа, утицаја, или мешања државне власти, и политични органа.

Црквена автономија у особ, нарочито у нас Срба значи: слободу, да укупност српске православне цркве, или ти јерархија, клир и народ своје вероисповедне одношаје уређују, и послове обављају не само према држави самостално, него и међу собом тако упоређено, да је изкључено самовлашће ма кога реда у цркви, да сви редови суделују у извесном размеру, и то тако, да у спољашњим, или тако званим световно-црквеним стварима превагу има народ, који цркву издржава, и који већином цркву управо сачињава.

О размеру учешћа, као и о међи између унутрашњег духовног, и спољашњег световног круга и делокруга може бити спора. Први је спор у нас начелно и од вајкада решен: највиши орган наше црквене автономије је конгрес, у коме су јерархија, трећина клира, две трећине осталог народа, с тога се и зове конгрес црквено-народни, а наша црквена автономија зове се црквено-народна.

Ово је така вековима освећена партикуларна установа, специјални канон православне српске патријаршке цркве, да ту државна власт, ни јерархија у обште, а без самог конгреса особено не може промене чинити.

Што се тиче међе међусобног круга и делокруга, ту показује природа ствари, а у колико би једна страна другој хтела да учини неправду, државна је власт позвана, не да се позитивно меша, и мериторно спор решава, него да негативно сузбија очевидну безправност.

Државна власт, и њени органи немогу пак никако бити саставни део црквене или црквено-народне автономије, и њеног органа: конгреса.

Од онога маха, кад би се државна власт ма и посредно, преко своји органа почела увлачити у автономију, у конгрес, у спољашњу, а тиме посредно и у унутрашњу цркву нашу — престанак самосталности конгреса и цркве само је питање времена, т. ј. неможе се извесно определити, кад ће, али је извесно, да ће престати та самосталност.

Овде немамо пред очима комесара, који неспада у конгреско тело, ако и заузме кад место у дворани конгреса, које му пристоји именом врховног надзора државног.

Овде мислимо ми комесарчиће, или органе државне власти, који хоће да се именом православља и Србства увуку у српски правосл. конгрес, да удови конгресног тела буду или правије рећи жиле у конгреском телу, кроз које у тело то утиче сок спољашње, нашој цркви стране воље, којој у нашем конгресу, и нашој црквено-народној автономији никако места нема.

Зна се, колико је наша црквено-народна автономија од тога патила, и боловала, што је некада тумачено било, да у конгресу трећину места заузме не крајина, него официри, дакле војени чиновници из крајине. Кад је у старије време крајина била народнија установа, и чистија и српскија, кад је и официрски чин у њој имао такође и српскога народнога значаја, који држава не само да није порицала, него је у некој мери и уважавала, онда још није било толике опасности у томе.

Но кад оно крајину пре развојачења почеше разнароћивати разсрбљивати, то су исами официри Срби, у који је још остало капи осећаја народног, ратосиљали се улоге, која јим је у конгресу као полузи „воље са стране“ била намењивана.

С те стране народ српски дану душом, и оживи новом надом праве црквено-народне автономије, кад се потврди саборски изборни ред, који загати, да се конгрес пуни и напуни члановима, који су уједно државни чиновници.

Видимо, да је сад и само министарство угарско предложило, да у будуће чиновници немогу бити чланови уг. сабора, изузимајући оне, који тако високо стоје, да су самостални, и да независе они од други, него други од њи.

Кад то бива у погледу политичког тела, према коме чиновници стоје као удови истог политичког организма државног, као „уд од уда, кост од кости“ истога државног тела; кад се што већа самосталност политичког сабора у томе тражи, да у њему не буде од владине воље непосредно, и безусловно зависни чиновника — шта да се каже за конгрес српски, који је орган таке автономије, у коју државна власт нема права да се ни у оноликој мери меша, у којој то има у политичком сабору; таке автономије, којој је баш то суштина: да је, као што у почетку рекосмо, према државној власти самостална.

У нашем изборном реду истина још не стоји то, да су политички чиновници изкључени од избора за посланика на конгрес — али воља народа ваља и међутим да јим затвори врата у конгрес.

Чујемо с неки страна, да се неки Срби, који су политични чиновници, и то таки, што под безусловном командом владе стоје, и који непосредну команду над народом врше, као „солгабирови,“ „лајтери“, и т. д. кандидују за посланике на конгрес, да у то име обилазе свој срез, и свакојаким начином препоручују се обштинама.

Незнамо, да ли исти то чине по вишем упутству, или од своје воље. Толико знамо, да међу тим има таки, који су клирикалци скроз и скроз, једно што су се у том затекли, кад је влади клирикалска политика у рачун ишла, а друго и због своје смесе са клирикализмом. Ако се таки истичу за кандидате по вишем упутству, то онда сенку и сумњу баца на политику, која „умереност“ носи на језику, а овамо клирикалце носи на срцу и подмеће ји народу. Ако исти чине то без упутства, то владаваља да им каже: нека гледе свога посла, нека воде политичну администрацију, која и онако не цвета, и нека се непачају у послове за које ни су ни по знању, ни звању своме.

Међутим нисмо позвани, да водимо владину бригу, али нам је публицистична и родољубна дужност, да делимо бригу народа, и да водимо бригу о томе, шта се у народу ради.

Неради смо наметати народу кандидате — али нам се неможе замерити, ако објаснив ствар и посљедице, народу напоменемо: какве не треба бирати за посланике.

Допуштамо, да има виши званичника Срба, особито судске струке, које би с једне стране положај, с друге пак стране чувено име у народу колико толико, а у извесним приликама очевидне неправде, и више очувало од притиска одозгоре, и од тога, да не постану просто оруђе више власти, премда нам не може бити задатак, ни те истицати, и препоручивати и онде, где сами собом не би успети могли, и премда би и од ти очекивати могли, да ако зајиста хоће да заједнички суделују, да се брод наше црквено-народне автономије провесла кроз Сцилу и Харивду цезаропапизма и клирикализма, да програм свој кажу — али тек то неможемо равнодушно гледати, да се за место у српском конгресу отимају подложни чиновници, који у народу српском немају ни заслуге ни имена; који дакле немају у народу морално ништа на коцку метути; који су већ по свом положају од владе тако зависни, да морају по „команди“ радити, и гласати, и који су и иначе по досадањој радњи у свом узком кругу познати као слепа оруђа.

Само треба да се у нас покаже, да није зазор и срамота, бирати таке људе на конгрес, и њијовим рукама поверавати светињу српске црквено-народне автономије, па ћемо не за дуго време имати још горе, него пређашње војничке — имаћемо солгабировске конгресе, преко који ће владе моћи нашу црквену автономију и њен орган, конгрес, по својој вољи калупити, и црквом нашом као вретеном кретати.

Кад пак наши клерикалци немају, или неће да имају други кандидата своји, него „солгабирове“, „лајтере“, то је у првом случају знак њине грдне сиротиње и усамљености у народу, у другом пак случају још горе: да су кадри завести у народу навику, која правце тамо води, да се црквено-народна автономија, и сама црква фанаријотски изда световној власти.

Но то и јесте карактеристика наше црквене реакције.

Народ пак нека пази, да се неда направити „држаљем за сикиру“ противу себе самога, и свога потомства.

На страну дакле са „комесарчићима“, и „лајтер-солгабировима“, кандидатима!

Њи и подобне бирати не треба!

У НОВОМ САДУ 25. маја.

Јавили смо за депутацију из Срема, која је била у Будим-Пешти ради угаљски руда у Срему. Сад вадимо да се у „Обзору“ и у допису, и чланку устаје противу смера те депутације, и коре се и и сам министар Пејачевић, што је у интересу свога сина ту депутацију предводио. Ми остављамо, да „Обзор“ и министар ту ствар на чисто изведу, да ли се слаже са министарским положајем, да таке депутације својим колегама предводи. Но кад „Обзор“ у корист једне странке глас свој подиже, нека и нама буде слободно, навести, што и за другу, и то посеничку странку говори. С тога ћемо пре свега навести, шта о томе пештански листови пишу.

„П. Лојд“ пише по „Реформи“ ово:

„Фрушкогорски срез у сремској жупанији, у ком се угља налази, подпао је 1860 год. у погледу управе и правосуђа под Хрватску, а што се рударства тиче, остао је као и пре монтанском срезу у Оравици потчињен, тако да су конференцијски закључци јудекскурије, кад је 1861 год. васпостављено право властништва земљиштних посеника и на каменити угаљ, и овде важили. Докле су дакле они посеници, који су дозволе подобијали док је још владао монтански аустријски закон, помало напустили радњу рударску, што од ње због недостатка комуникационих средстава никакве фајде небијаше, неучинише остали посеници ништа, да своје право властиништва на угаљ осигурају, јер мораху мислити, да им је оно и самим законом осигурано. Тек год. 1869. кад је поменути срез сасвим Хрватској утеловљен, потпаде рударство под кр. рударску капетанију у Загребу.

Ту сад одноче управитељ тог уреда безусловне дозволе за тражење угља искључиво у смислу аустријског монтанског права издавати, необзирући се ни мало на постојеће околности. Нико, које дозволу добио, није дуже времена исту употребљаво, и ствар је остала без икаквих стварних посљедица. Ал кад недавно рударска капетанија једном потражиоцу дозволу за копање угља на земљишту врдничко-раваничког монастира, где се доста угља налази, даде, уложи монастир као власник протест и обрати се с молбом на министарство, да очевидном нарушавању поседа на пут стане, и да у смисконференцијских закључака јудескурије, право власништва поседнику и на угаљ бозусловно и начелно припозна, ил да барем противничко копање дотле обустави, док власник буде кадар, своје право путем редовне правне парнице присвојити.

Угарска влада мишљаше додуше, да јој ваља ту ствар с државноправног гледишта схватити, али ипак није одредила, да се ту на пречац употреби угарски закон, односно конференцијски закључци јудекскурије, него је ту ствар упутила на аутономну хрватску земаљску владу. Јавно мишљење у Хрватској хоће свакојако да се последице угарског закона приме, а земаљска влада нема ништа против тога.“

Ми имамо пред собом и споменицу депутације Дуго би било из ње извод правити, и у обште остављамо онима, који се ствар из ближе тиче, да ту ствар, ако јим је воља, пред јавности осветле.

Толико наводимо из исте споменице, да је румски и илочки срез од године 1788 до год. 1850. у рудокопном погледу подпадао под оравичко рударско капетанство, и под уг. рударски закон, по ком посеници земље имају властитост и над рудама у утроби своје земље, те се тако они, који руде траже, и окна морају да отварају, погађају с онима. Године 1860. кад је војводовина српска разрешена, подпали су речени сремски срезови у другим правним, и правосудним одношајима под Загреб, али у рударско-правном погледу остали су под оравичким капетанством, а јудекс-куријална конференција повратила је уг. рударски закон за Угарску, дакле и за речене срезове, који су тек 1. јула 1869 подпали под загребачко рударско капетанство. Држимо, да нема сумње, да је за оно време док су ти срезови подпадали под оравичко рударство, важио уг. материјални закон за доњи Срем. Да ли пак и после тога, то је спорно питање, у које се овако узред неможемо упуштати. Но обележити морамо, да би се Срему велика штета нанела, ако се примени аустријски рударски закон. Неки Понграц из Беча, који сад у Загребу живи, и с киме су се, као што чујемо, и неки упливни Хрвати уортачили, добио је дозволу на 10.000 тако звани „шурфова“, или шестара, у којима угаљ тражити може, од чега годишње плаћа од шестара по 4 ф. ерару, дакле, 40.000 ф. а. вр. отворио је четири окна, и за једно од ти већ му нуде на 600.000 ф. а. вр. Од Каменице до Беркасова — све је њему уступљено. Ту је вредност млоги милијона форината, која би нашим манастирима — Гргетеку, Врднику, Хопову — обштинама и поседницима другчије руно одбацила, него што је процењена вредност површине земљишта. Ако у тој ствари иоле сумње има због промене рударски јурисдикција, то не само по правном континуитету, него и по оном правилу: да је пресумција (предпоставка) за поседнике, нагиње се језичац на ваги правде на страну поседника земаља. Ми чујемо, да су наши намастира манастирске рудокопње, ако се поврате, већ предали гр. Адолфу Пејачевићу, министровом сину, на 20 г. дана уз незнатну годишњу пристојбу, и да су и уговори готови, само се чека на поспешно решење, па да се поднесу конзисторији на одобрење. Не ћемо да нагађамо, у колико тај *црни угаљ* у свези стоји са *црном реакцијом* нашом. и у колико рударски лагумови воде до места, на која су Пејачевићи у Будим-Пешти и Бечу од великог уплива — али неможе нам се на ино, а да конзисторију не опоменемо, да се уздржи од углављења таког посла, који је од великог замашаја, и у ком ће и српски конгрес имати коју рећи.

Оволико с наше стране; а наша браћа Сремци могли би бар у такој *материјалној*, и по Срем животној ствари у јавности мишлење и разлоге своје чути дати, кад у осталим стварима морамо вести да прпимо по највише из страни листова. —

Мађарски политичари особито су вешти у тактици: да јагње направе курјаком, што воду мути. Тек што су Хрвати дигли глас противу повреде закона, уважањем мађарског језика у комуникацијоним тужбама у Хрватској, кад они изиђоше с одкровењем „завере“ у Хрватској, којој би тобожња цел била, да Хрватску и Славонију прикопча Далмацији, а са овом и са Словенијом заједно Аустрији у интересу „Југославије“. Халабуку у тој новој хајци и опет је подигла мађ. „Реформа“, која уједно и ту увгредну цел има пред очима, да у „већу Лоњајеву славу“ угарски народ и сабор раздражи противу данашње владе хрватске, а тиме да и угарској ногу подмете.

Мађ. „Реформа“ донела је међу осталим: да у Хрватској бискуп Штросмајер влада,“ да су бан Мажуранић, Мразовић, Маканец, само оруђа његова у десној и левој руци, и да често једна рука незна за другу, али да Штросмајер зна шта ради; да и Молинари иде Мажуранићу и Штросмајеру на руку; да је цел оно, што горе наспоменусму; да су чланови рајхсрата др. Клаић и др. Монти, били код Штросмајера и у Загребу ради те цели, и да су већ и уговори и протоколи подписани; да Угарска ваља да мете крст на Хрватску, и да гради тврђаве у Печују, Сегедину, и Кањижи.

Ово „одкровење“ прође као муња кроз све бечке и пештанске новине. А да то није проста гатка „Реформина“, него нека тактика, види се и из тог, што је „П. Лојд“. који је на толике друге низови „Реформини“ чланака противу Хрватске ћутао, том приликом проговорио: да и он има подобни извештаја, и то напоследку, кад хрватски листови почеше опоро то одбијати, у листу од 18. (30.) маја рече: „И да те изјаве наши листова ни су имале другог успеха, него то, што су повода дале изјави хрватске вкаде, (у званичним новинама), да је будучност Хрватске и Угарске солидарно скопчана, и то би доста вредности имало“.

Дакле јагње мора да се правда и онда, кад вук воду замути. А шта је таким јагањица судбина то басна каже.

„Аграмерица“ рече за оно одкровење, да је „лаж“. „П. Лојд“ на то примети: да је то *импертиментно* (безобразно) непарламентарно, и да због тога нетреба хрватска народна странка да се срди на пештанску пресу, кад томе повода даје под-

гревањем успомена на „великог“ Јелачића — чим алудира на учешће бана Мажуранића у ово годишњем парастосу бану Јелачићу, што се светковао у породичном кругу Јелачића.

Дакле је и то злочин, што је први грађански бан народни, војничком бану духовно метуо венац успомене на гроб, и то у оно време, кад и цар цару таку успомену учини?

Вредно је знати, шта неки мађарски листови на то рекоше.

„П. Напло“ рече: „Хрватска би влада добро учинила, да *„словом и делом одбије свако учешће у таким махинацијама.“* Дакле опет, да се јагње правда. Дакле су махинације на хрватској, а не лажна „одкровења“ на страни пештански листова?

„Еленер“ — т. ј. Чернатоњи, чујте! Чернатоњи учи бана Мажуранића *такту*. „Г. Мажуранић вели „Ч. треба ако ништа друго, а оно да има толико такта, да не допусти, да под његовом фирмом курзирају гласови о далматинском питању, и о улози, коју Хрватска у српском црквеном конгресу потражује.

„Реформа“ се радује, да је народу пукло међу очима.“

Тешко народу, коме онако новинарско чудовиште, као што је „Реформа“ очи отвара!

Х А Ј К А.

Као што се негда од времена на време, обично сваке године по једанпут двапут подизала хајка противу опасни зверења, а и сад се по гдегде подиже, тако се и у Угарској од времена на време подиже „политична хајка“ на те по „мађарство“ тако „опасне“ народности. Мађ. „Реформа“ обично игра улогу „првог рога“ у тим хајкама.

Тако су у последње време постале словачке гимназије предметом хајака. Кукавни Словаци једва скупцаше толико, да на своја до три милијона душа оснују три гимназије, и то једну велику, једну средњу од 6. разреда, и једну малу од 4 разреда, у Ревучи, Знионараљу (католичка), и Т. С. Мартину (еванђеличка).

Ваљало је законски предлог о средњим школама, на који су Саси особито ударили, што пре, и у помађаривајућем духу и правцу протурати.

Нађе се поджупан у словачкој жупанији Зволенској, који обеди, да у тим словачким гимназијама веје „панславистички дух“, и да се у њима шире „панславистичне тежње“, и предложи, да се од владе иште, да те гимназије или затвори или преустроји. Жупанијска скупштина, у којој је већина словачки племића, мађарона, прими предлог. Закључак циркулише по муниципијама за подпору, незнамо, како недоће и до Н. Сада. Усвојише га тренчинска, тековска, (баршка?) и њитрањска; одбацише турчинска жупанија и вароши Бан-Бистрица и Брезно. Будим-Пешта је особеном представком заискала од владе *строгу истрагу*.

Јављено је било, да је истрага свршена, и да се обеда није посведочила. „П. Напло“ донео је о том извештаје и чланке. Сад опет званични лист побија „П. Наплова“ у толико, што доноси, да не стоји то, што „П. Н.“ пише, да се влада није нашла побуђена, да учини какве кораке у погледу гимназија, јер да истрага није свршена, и да ће се влада по свршетку истраге решити.

Влада се дакле више боји „Реформе“ и други који терају хајку, него што се обзире и на самог „П. Наплова“ —или јој хајка и самој у рачун иде.

Но да видимо и „умеренога“ „П, Наплова.“

Он пише: „да из истраге противу две „тоцке“ гимназије (Знијоваральске и Т. С. Мартинске) не излази да има позитивни државопротивни тежња, и бунења, него да више излази негативни чин, да исте гимназије, пошто су заводи ти „тоцког“ значаја (характера) и на „тоцком“ језику, ни *су подпуно удесне, да у становницима горњи предела развијају и негују чувство мађарске државности*, и премда са обштег научног гледишта стоје на таком ступњу гимназијског позива свог, који је признања достојан, то са гледишта *мађарске народности* и државе, ако и незадају озбиљну бригу, ипак не показују умиравајуће, а још мање веселеће успехе. Мађарски језик, вели се даље, учи се са успехом, али се назива *страним*.

То је без сумње жалосно, вели „П. Напло“, али незаборавимо, да постоји закон о народностима, који незабрањује таке гимназије.

Шта дакле да чини влада? Шта јој је слободно, шта ли дужност радити? пита „П. Н. и одговара овако:

Ми јој не би могли саветовати, да те гимназије на просто затвори. *Противу народносни осећаја*, док јим замашај остаје негативан, и не појаве се у отвореном противудржавном правцу, поступати са репресивним мерама, не само да би незаконито, него би и неполитично било поред данас у отачбини законито важеће народносне политике.

Држимо за најцелисходније, да се Знијоверал-ској и Т. С. Мартинској „тотској“ гимназији учини најопаснија т. ј. најуспешнија конкуренција са *државним* гимназијама, мађарског значаја, које би изврсно устрјоење, са добрим учевним снагама и средствима снабдевене биле. И да нам државна благајница није исцрпљена, од тога не би знали боље што саветовати.“

Из овог видимо, прво да су словачке гимназије већ зато неудесне и криве, што ако и не негују државопротивничке тежње, али неправе „и Мађаре, него Словаке, а то већ значи: „панславене“; друго да се Мађари већ сад неустручавају јавно признати и рећи, да је сдободно, и умесно, о трошку свију, дакле и немађара, правити успешну конкуренцију народносним гимназијама, т. ј. ове слабити и упропастити; треће признаје се и то, што смо и од пре знали, зашто је мађарска гимназија поред српске у П. Саду, и зашто је и она у Сомбору, која је основана под фирмом српске, но која је већ сад скоро чисто мађарска.

Да видимо сад, какве патријоте „П. Напло“ жели.

„Словенске Новине“ донесоше поводом они закључака словачки мађарона, чланак противу „племићства словачког“, које је још до год. 1830 борило се противу помађаривања горње Угарске, но које се сад сасвим одродило, „П. Напло“ вели: „Сл. Новине обележавају то, *чему семи иначе врло радујемо, да је словачко племство постало непријатељем словачког народносног кретања.* То је додаје „П. Напло“ била *патриотска дужност племства.*“

Ето дакле, шта је у П. Наплова“, а можемо рећи у Мађара, критеријум, обележје патријотизма код немађара: „непријатељство противу народносног мицања т. ј. противу развитка своје рођене народности.“ Онда је ласно разумети од куда немађарски денунцијанти, клевентници и нападачи гимназија, завода, и установа свога народа важе код Мађара за „најбоље патријоте“, а остали за непатријоте“, и т. д. У таким околностима ми ћемо се поносити са овом другом „титулом“.

„П. Напло“ саветује напоследку влади, да зем. сабору поднесе извештај о истрази противу они гимназија.

А били „П. Напло“ био добар, да влади саветује, да сабору поднесе такође извештај о истрагама кр. комесара у српској црквено-народној ствари, и противу новосадске гимназије? Наши посланици предлага ли су на сабору и једно и друго: и да сабор изашље анкетну комисију“, и да позове владу, да извештај поднесе. Учинио би нам услугу „П. Напло“, кад би један или други предлог узео у своју заштиту. Та ваљда се ви нећете бојати резултата истраге, кад га се ми не бојимо?

Но „П. Напло“ наишао је и оноликом својом „умерености“ према словачким гимназијама на белај, особито код мађ. „Реформе“, противу које мора да се у уводном чланку од 3. јуна п. р. бр. 126. брани од пребаченог му кукавиштва.

У ову распру нећемо да се мешамо. Са жалости, и ако нам ко неверује, нека узме у „преврнутом реду“ са радости обележавамо, да у Угарској још у добром гласу родољубља могу стојати листови, као „Реформа, која и најмању меру правичности, умерености, или правије рећи *законитости* према немомађарским народностима денунцирају мађ. народу, сабору, и влади, и то са успехом, као злочин, и велеиздајство.

ПРОТОЈЕРЕЈЕЈСКИ БИЧ.

Под овим насловом изићи ће на видик дугачак низ неописане „самовоље“ једног у 19. вјеку живећег протојереја, и то другом, овом пак приликом скидамо само њеколико зрна с тог низа „самовоље“ —јер четвртак по дуови, кад су чланови пензијоналног завода сремског свештенства у Митровицу позвани, нетрпи даљег одлагања. Дакле

да г. Милутиновић прота митровачки већ којекакви 27. година пензијоналним заводом сремског свештенства „самовољно“ управља и рукује, то сви знамо, шта више, он је том својом самовластном управом и манипулацијом наслову завода толико допринео, да тај завод у нашем народу никако другчије данас ни познат није, већ као „протин фонд“ — а то је отуд дошло, што, ако је когод требао зајма из завода, тај га није могао прије добити, док није њеколико реди с „пуном“ руком, не на врати завода, већ на врати г. проте куцнуо. Давање зајма умео је г. прота свагда удесити тако, да је сваки потражијоц морао унапред увидити‘ да то зависи чисто од воље и милости г. проте; за какав кураторат, премда је такав вавјек при заводу постојао, и који су чланови, не само да народ није знао, већ ни сами чланови завода, изузимајући оне, који су се на скупштини при избору куратората десили. Јер обнародовати заводску догодившу се организацију, рештаурацију и у обште ма какав рад заводски, то је г. прота за испод његовог актуарског достојанства држао. Код њега нико ни зашто није морао ни гребао знати, па ни сам кураторат, а то је више реди сам јавно засвједочавао, рекавши кураторима у брк: ви нисте овдје ништа, ја сам управитељ, мој је завод, ја сам га стекао“ —

Често се догађало, да је г. прота издао коме зајам, без предходног знања и одобрења кураторског, а сам је држао, да велику милост кураторима чини, ако им у којој сједници издани зајам на знање даде. Догађало се и то, да, ако се кураторат није могао сагласити на издавање каквог зајма, а г. прота хтјео га је издати, то је он у том случају ванредну кураторску сједницу састављао и сазивао, непозвавши оне кураторе, који су противно гласали, већ позове ма ког члана заводског, више пута свог капелана ил ђакона извињавајући се: „па и ви сте чланови завода, и ви имате гласа“ — Г. прота умео је практиковати и то, да је прије зајам издао, нег што је зајмопримац интабулирану обвезницу прибавио; а двије обвезнице налазе се у заводу и данас неинтабулиране. Заводска је каса „тробравна“ — дакле има и три кључа, од којих по штатуту један је у г. проте, а друга два у двојице избраних кључехранитеља — па се не редко догађало, да је г. прота по годину и више дана сва три кључа при себи држао, те по томе по каси по ћефу баратао, а и кључехранитељима умео је фино разложити, како је то по њи трудно у свако доба к њему долазити; а сама каса — она је такођер у соби г. проте; а обвезнице, а записници, а рачуни, а ручна каса, а пуномоћија а молбенице, а тужбе, а продужење исплате, и све и сва, што на упитни завод спада, све је — а ма све је то искључиво у рукама г. проте, присвојено његовом самовољом; а видијо би онај штаби га снашло, који би се усудио доћи и заискати кључеве, да касу прегледа, да стање фонда сазна — и види свете чуда, где 27. година овај фонд постоји и осим г. проте Милутиновића, нико други на свету незна, како упитни фонд стоји, и какво је право стање његово, нико га никад из темеља претресао и прегледао није, јер то самовоља г. проте никад допустити није могла, то би испод достојанства његова, као актуарија, учињено било. Сам новце примао, сам издавао, сам рачуне водио, више реди сам касу отварао, сам затварао, а догађало се и то, да оном потражијоцу зајма, ком је кураторат зајам одобрио, ипак није зајам уручен, ли с тога, што г. прота, ваљада из својих разлога, вољу имао није издати га, јер је кураторат код г. проте вредио само у толико, у колико је он њега требао, да му буде добра бусија његове самовоље.

Овакова самовластна управа и манипулација г. проте, додијала је била и самим старијим свештеницима, па су се с тога и уклонили из куратората избравши за такове млађе свештенике, које засвједочава избор на скупштини од 5. Јула 1873. који избор беше жестоки ударац за самовољу управитељеву, и чврста пречага истој, а засвједочава јасно и то, што је ова скупштина рјешила једногласно, да се фонд из темеља претресе, право његово стање измери, и по том нови штатут склопи, Све је ово у живац дирало г. проту, и једини спас тражио је у свом „протојерејском бичу“ — а оће ли га наћи, видићемо.

Шта се је све до ове скупштине збивало при управи и манипулацији фонда, нешто сам казао а нешто ћу други ред казати, а сад да видимо, зашто је тај „бич“ развијен.

Нови кураторат, како је своје звање наступио, одма је све своје силе напрегао, да сваком закључку скупштинском задовољи, јер је те њене закључке уважавао и за законите држао с једне, с друге пак стране самовољи г. проте на пут стати, те манипулацији завода слободан и законити течај рада отворити; с тога одма у првој кураторској сједници жестоко се сукоби кураторат са г. протом у том, што је скупштина закључила, да се стечај за заводског дјеловођу у српским новинама отвори, а г. прота отворига само у „срб.“ народу“ — при овом се г. прота толико био заборавио, да сам га морао позивати, да непристојну изговорену рјеч узме натраг — но о овом други пут.

У другој седници још жешће сукоби се тако, да је могло бити свашта, јер кад куратор рече г. проти, да је закључила скупштина, да по један куратор сваке недеље долази касу шконтрирати, тада г. прота немогавши никако тај закључак опровргнути и опростити га се — у брк кураторима рече чисто и јасно овако: „ви лажете да је тај закључак донешен и т. д. — куратор је ипак једногласно при закључку скупштинском остао, и распоред шконтрирања учинио, али узалуд; г. прота га је осујетио, недавши кључа свога оном члану, који први на реду беше, да касу шконтрира — само даље од касе! — Трећа прође како тако, а четврта и последња сједница превазиђе обе прве. Дочим је у трећој сједници кураторат закључио, да куратор Николић и Моловић на свршетку године, цјело стање завода претресу, па ма то и више дана трајало, и о том извештај поднесу, па дочим ови до четврте сједнице то учинили ни су, то буде г. прота интерпелован, зашто закључак кураторски изведен ни је, на које г. прота у кратко одговори; „да он неможе играти, како куратор заповеда“ — изкезивши се за овим на кураторе с овим рјечма: „одма ћу допустити, да ми Максимовић и Моловић касу прегледају, ја сам управитељ, а ви да ме контролишете, да како — одма“ — на неку другу интерпелацију још је грђе одговорио рекавши: „ја немогу луде ваше закључке извршивати“ на коју непристојност сав кураторат прихваги се бранити, и опомене г. проту, да је он као предсједник куратората, дужан његове закључке извршивати, па биле паметне ил луде — и препирка се сврши тим, да је г. прота од тешке пакости и муке продерао се на члана Моловића овим непристојним рјечима: „напоље одлазите из моје собе“ — на које му исти одговори, да је заводна писарна, а не соба протина (ово је оно, што сам ја још на последњој скупштини рекао, да се сједнице било одборске ил скупшсинске, у кући г. проте не држе, ал многа браћа била су томе противна —). У овој сједници закључено беше да кураторска доидућа сједница буде 15. априла о. г. а скупштинска 2. маја, те да се у тој кураторској сједници преустројени штатут, ког је имао члан Моловић поднети, претресе и скупштини с извештајем о стању завода, на преглед и одобрење поднесе. Морам још једно чудо наспоменути, а то је: да је у овој сједници кураторат једва од г. проте записник сједница кураторских изискао, готово отео, желећи видити и одостоверити последњи свој записник, на што је г. прота одговарао: „ваш записник не вреди ништа, ја сам записник, а ви можете уписивати шта оћете.“ —

Из овога увјериће се сваки, да је и зашто је г. прота на кураторат својим „бичем“ насртао, поглавито за то, што је кураторат наваљивао сузбити г. проту у границе закона, наваљивајући у једно, да се фонд у свој својој цјелини прегледа, те да се једанпут увјеримо о правом стању његовом, а не да се морамо задовољавати са празним цифрама, које нам г. прота сваке године, са јединим својим потписом подноси.

Ал бадава — кураторат једно, а г. прота друго. Он кад је видио, да постојећи кураторат енергично својој задаћи тежи, да ће ју пошто по то постићи; кад је видио, да се код оваког куратората неможе и неда по ћефу са заводом баратати, неможе се давати зајам по вољи, па ма се и с „пуном“ руком на врати куцало; кад је видио, да му се „бич“ од куратората повратити може, те се око саме његове главе обавити; кад је велим све ово видио, тада напрегну све силе своје, те стојећки развиј свој протојерејски бич“ те завати шњим, не само кураторат, већ и свеколике чланове завода пославши окружницу под 23. фебр. т. године бр. 30. на кураторат у којој изјави, да он с таким кураторима сједити више неможе — вјерујемо г. прото! — а то ће рећи, да он тај кураторат, ког је последња скупштина поставила и изабрала, наравно преко његове воље, самовласно распушта — и по томе неимадо смо гореспомену-те кураторске сједнице од 15. априла. Није ли овом окружницом ошинуо и скупштину односно чланове завода, распустивши кураторат скупштином изабрани? Но чујмо даљег чуда. Г. прота бојећи се, да неби будућој скупштини за све досад учињено одговарати морао, науми и измајсториште и саму скупштину главну обићи, сазвавши мјесто главне скупштине, по закључку куратората, некаку главну одборску сједницу, у којој ће ју сви протопрезвитери и из сваког протопопијата само по два одборника (незнамо који су то!) мјесто и глас рјешавајући имати, а остали чланови могу само присуствовати — дакле и чланови куратората, ако оће ју, могу присуствовати, јер протини одборници ни су, а посебног позива такођер немају — да смо весели оче прото! Шта ће се пак у тој одборској сједници радити, то само г. прота зна, јер у позиву распореда назначеног нема, но има само толико, да ће бити парастос умрлим члановима, и да ће бити „безплатна даћа“ (обед). Како на окружницу, тако и на ову позивницу у одборску сједницу, вратићемо се другом приликом, а међутим видићемо, да ли ће браћа чланови знати и хтјети повратити овај „протојерејски бич“ на леђа ономе, који га овако самовољно развија, и све по ћефу бије.

Оче прото! већ ако нема правде на свјету, тако ће вам зајам пропасти, деспотизму вашем, барем при нашем заводу, мора се крај учинити. Сами сте казали, да вам је Лазаревић неколико хиљада пошао, а сад неспомињете о том ништа — доћи ће време!

Да ћу све ово делом посведочити подписујем се

У Врднику 15. маја. **Стеван Моловић,**
парох и куратор завода.

ФРИДРИХ ВЕХТЕР ПРЕД СКУПОМ САКСОНСКИХ БИРАЧА У БРАШОВИ.

Кретање ердељских Саксонаца, коме су узроци довољно познати, који су га изазвали, тако је у новије време живо постало, да сад ни један дан непрође, а да нема те у овом те у оном месту збора и договора, који се понајвише тичу тога, како ће се Саксонци према разним и познатим намерама и мерама мађарске владе и оних саксонских посланика држати, који се још држе деакове странке Такав скуп бирача, кога је бивши одбор за руковођење избора, сазвао, и кога су више од 600 најинтелигетнији саксонаца посетили, бијаше 14 маја у Брашови (кронштат) поглавито у тој цели, да се поменутом посланику на уг. сабору Вехтеру да-де неповерење због његовог држања на угарском сабору и за то, што је остао у деаковој странци.

Ми овде ток тог значајног скупа у ширем изводу по Сиб. Дајт. Тагбл. саопштавамо:

Пошто је збор на предлог начеоника бившег бирачког одбора себи за председника изабрао оратора Гет-а и за бележника адвоката Адама, прогласи председник, да се збор конституисао и позове га да одпочне вођење мирно и објективно према важности предмета, који је на дневном реду.

За њим узме реч посланик Вехтер и рекне: пошто сам приметио, да ће овде гимназијсте беседе стенографисати, то си задржавам право, на својим беседама неке штилистичне промене учинити, пре него што се стенографичан извештај обнародује.

За тим је устао начеоник бившег бирачког одбора Дик, те разложив узрок и повод сазива, преда збору „отворену изјаву“, у којој се пре свега сажалењу бирача израза даје, да међу саксонским посланицима, који су на основу народног и од њих подписаног програма изабрати, невлада сагласност мишлења. И ако су за то, да се посланику што више простора за својевољно кретање остави, поред свега тога, што они стоје на страни оних посланика, који су иступили из заједнице немачкој народности непријатељске деакове странке, то ипак немогу муком мимоићи изказе посланика Вехтера, које је он приликом дебате о бе-

лежничком законском нацрту у сабору изустио, него се налазе побуђени, и обвезани сљедећу изјаву дати:

1. Ми одбијамо одлучно и строго колко погрешно толко изазиваіуће мишлење г. фр. Вехтера, што држи да је дужан и онда назоре своје као посланик изјавити, ако исти, с назорима оних у опреци стоје, који су га послаником начинили.

2. Нарочито одлучно осуђујемо то, што је г. Вехтер, не само против назора својих саборских саксонских другова, него и против назора и уверења својих бирача необичним начином устао, и ако је знао, да се и с њиховим назорима у опреци налази.

3. Ми за сигурно изчекујемо, да ће се од селе г. Вехтер на уверења и жеље својих бирача обазрети, јер су овлаштени, да то од свог повереника неизбежно ишту.

4. *Ми изјављујемо да од г. Вехтера тражимо строго придржавање јасног закона место одавања поверења г. министру, и то тим пре, што на то по дојакошњем стеченом искуству права имамо.*

Даље изјављујемо, да се ми никако неслажемо с назором г. Вехтера, кога је у оној седници изразио, по коме би у нашој отачбини сваки јаван орган морао подпуно знати државни језик.

Напослетку изричемо наду да ће г. посланик фридрих Вехтер поверење својих бирача тиме оправдати, што ће се ишчекивањима њиховим одазвати. на основу којих је и изабран.

Потписани су бирачи вароши и дистрикта брашовског.

Пошто су још више њих бирача на Вехтера разне интерпелације управили, закључи бирачки збор с грдном већином ово:

1. Већина збора бирачког стоји на страни оних посланика, који су иступили из деакове странке.

2. Посланик г. Вехтер позваће се, да из деакове странке изтупи.

(После овог закључка оставио је посланик Вехтер дворану.)

3. Ако г. посланик фридрих Вехтер неби из деакове странке изступио, изјављује збор, да је његово поверење изгубио.

За тим су примљере непромењене тачке од 1 — до инклузивно 6-те отворене изјаве и поднесци бирачког одбора и донешен је закључак, да се обвежу посланици, да у законском питању о средњим школама неће ни под што никаква присиљавања трпети *и најпосле да сви посланици краљевског земљишта* (Königsboden) *своју част заложе, да ће, ако се заокружење (жупанија) изведе, којим би ма и један делић од краљевског земљишта одцепљен био, своје мандате положити и сабор оставити.*

О РАДЊИ АДМИН. ОДБОРА ЕПАРХИЈЕ ВРШАЧКЕ.

У среду 15. т. м. имао је админ. епарх. одбор своју *прву* редовну овогодишњу седницу. *Прву* рекох, јер природни председник, на далеко чувени владика вршачки, мутио је све до скора и ту најбистрију воду, т. ј. није хтео да се по постојећем закону турнуси, са одређеним члановима за свако оделење епархијског одбора и за ову тек. год. одреде, већ је хтео да све чланове свију три одбора у једну хрпу слупа и измеша, па да их — како би му кад воља била, у седнице по својој увиђавности измешане позива. Разуме се по себи, да је овој збрци крајња мета била, да владика себи увек и у свесном одборском оделењу, већину повољних чланова изтеше, како би по његовом *богоспасајемом* начину, а то ће рећи произволно, — на рачун и одговорност епархијске народне установе, епархијом и народним школама управљати могао. У тој тежњи, да постигне ту своју цел и пошто није толико петље имао, да сам све то на своју руку изврши, удари у експериментовање и таворисање, те да би времена имао, да бар неке своје ствари спроведе, изда почетком т. г. протопрезвитератима налог, да ови бајаги све у њиховом протопрезвитерату станујуће чланове епархијских одбора, протоколарно испитају и саслушају, дал се и они с владичином жељом слажу, и да му све те изјаве у *своје време* поднесу. — Разуме се, да се сви чланови изузимајући 4—5 попа — противу те владичине инсинуације оградише и категорично захтеваше, да се законом опредељени ред држи, те да се збрка неправи, јер сваки члан може само у оном одбору као члан делати, у који је изабран, а не и у другом одбору где није члан.

После овога није нашем владици друго остало, већ да се закона држи, и тако једва при измаку прошлог месеца априла буду чланови епархијских одбора о турнусу и дановима седница извештени, и тада тек сазнаше, кад је на кога ред, да у седнице свога одбора дође.

Међутим, т. ј. за време трајања овог 4. — месечног експериментисања и седничког мораторијума, држао је наш преосвећени ипак неке седнице, и то сваког месеца по једну тако звану редовну а било је и ванредне, те је спровађао што је хтео. У тим седницама била су само или већина *љубезнијих* и ту су чланови духов. и школског одбора решавали ствари администрав. одбора, и чланови адм. школског пак, обављали су послове духовног одбора, најпосле чланови администр. и духовног одбора решавали су битне и важне ствари школског одбора, једним словом, ишло је све као да је намазано, јер *љубими* су све одобравали.

Шта је све за то време тог „мораторијума“ нагрђено т. ј. урађено, то ће нам време, т. ј. онда, кад се списи и записи и записници претресли и на јавност изнели буду, и то ће онда бити, кад се исти из руку дерне калуђерштине наше изтргну, показати. Има ту боме свашта, ја ћу вам овде само две три крупније из те добе изнети, да по овима и на остале оцениваљем прећи можете. Дакле: 1.) члан дух. консисторије Урош *Гавриловић* и члан школског одбора Паја *Миљков* инжињер (узгред буди речено, да је овај последњи од тог доба оболео и памећу помео,) обавили су по владичном налогу административно-дисциплинарну истрагу у *Кусићу* против тамошњег председника, Арона Јовановића, и на темељу ове незаконите истраге, збачен је исти председник са почасног звања по владичином налогу ни крив ни дужан а екзекуцију извршио је *љубими* Урош и *верни* фишкал *Цвејић*, што је све од а до ѵ незаконито. 2.) Започио је 5. априла т. г. *Венијамина Радованчева*, који је владичину рођаку за жену узео, те је сада лични капелан код Арона Кнежевића пароха у Црепаји. 3.) Владика је придржао себи све вршачке црквено-школске ствари, те одтуда дар-мар по Вршцу.

Остављам штованим читаоцима, нека прво: са „уређењем епархијских установа“ друго: са „в. и 30. §. I. рескрипта од 10. августа 1868“, а треће дело са: „уредбом за српске народне школе“, и са рескриптом“ сравне и коментаришу, а ја ћу да пређем на главну раду епарх. админ. одбора од. 15. тек. месеца.

Од чланова били су на реду! прота *Живковић*, Јова *Павловић*, Стева *Вранешевић*, и Ђока *Милошев* сви из **Панчева**; затим парох Шандор *Стојановић* и Пера *Формаћ* из **Вршца**. Од *Панчевца* не дође нико, јер панчевци веле, неће да се са владиком свађају, па пошто без свађе са преосвећеним и чувеним Кенђелцом не иде, то они не ради да награишу, предпоставише недолажење могућном белају. Седница се ипак држала, јер су вршачки чланови адм. одбора своју браћу и колеге из Панчева заменули. дакле присутни беху: председник владика *Кенђелац*, бележник протосинђел *Димитријевић*, конзис. фишкал Лаза *Цвејић*; чланови: парох Шандор *Стојановић*, др. Ђока *Милосављевић*, Пера *Формаћ*, Данило *Милошевић* и Коста *Богосављевић*. Да, мал незаборавих и часни протопоп фила *Трандафиловић*, који и ако није члан админ. епарх. одбора, ипак је присутан био, у каквом својству то се незна, биће, да је с тога ту био, да чува владику, да како овај у чем не попусти од своје самовољштине, што би часноме проти рачуне побркати могло, па би то *малер* био.

Главни предмет беше: „наредба министра богочасти и јавне наставе“, којом налаже да се у смислу решкрипта од 10. августа 1868 у Вршцу нова црквена општина образује, и њему сврху резултата до 8 (20.) јуна т. г. извештај поднесе, Са овим у свези стајаше и поднесак многобројних грађана вршачких, којим тражише, да се одбор и и председник Мајтењијем подигнуте црквене општине ad hoc сазове, те да образовање нове црквене општине по §. 16. рескрипта спроведу, јер узтарабаши 16-рица, који су владином октројком за над-епатропе постављени, не могу она права која једном председнику и одбору црквене општине припадају, вршити.

Сви чланови — осим попа Стојановића — беху за то, или ако то не, онда да се један члан епарх. административног одбора изашље, који ће из бирача један одбор ad hoc саставити и с тим одбором оне агенде, које §. 16. рескрипта у том погледу прописује, обавити, и админ. одбору извештај поднети.

Заман беху сви разлози, сва позивања на закон и сви наводи чланова, *јок*, рече преосвећени епарх, ни да се осоли, јер вели „ја сам дао проти, да он са мојом 16-рицом (осамарених) избор спроведе и мене извести, ја тако хоћу, то је моја ствар, не дам да преко тога закључујете и дижем седницу.“ Наравно, да код таквог стања ствари, није већини епарх. адм. одбора друго остало, већ да се иза тога брзојавом вис. министарству обрате, молбом, да упути владику да се закона држи и да реши како ваља да буде.

Министарство одговори 16: т. г. брзојавом под бројем 14.679, и овај се у петак 17. т. м. по подне др. Ђоки Милосављевићу као прво подписаноме члану адм. епар. одбора у препису достави, које решење гласи: *да у смислу упутства од 13-ог децембра 1868 број 22391. има избор фактично постојеће представништво црквене општине да обави, а подписан је „Танарки.“*

Сад је тек прави заплет, јер у Вршцу не постоји никакво фактично *представништво* црквене општине: 16-рица су тек *епитропи* по владичиној октројци од 6. марта 1873 Е. 99. II 39; владика је међутим овластио проту, да он са 16-рицом избор спроводе; министарство другчије налаже; адм. еп. седнице нема, јер владика неће ванредну седницу да сасове. Шта сад? Идемо да видимо „А.“

ДОПИСИ.

—г—ћ. Из Будимске дијецезе. *(клеветницима и опадачима г. епископа будимског.)* Када се хоће у народу опште уваженим, за јавно деловање своје обљубљеним, и од „јавног мнења“ признатим мужевима и најмањи трунак подозрења каквог да нанесе, подлаци и неваљалци, — да би јавно деловање њиово оцрнили, — када ништа истинога на среду изнети немогу, служе се нитковским начином, па саме измишљотине и лажи просипају преко свог отровног „органа“ у свет, да би колико толико читаоце тога отров-листа о истинитости деловања и чистоти карактера истих мужева у двоумље довели, и тиме деловање њихово, ма и лажно, жигосали и омаловажили. Тако на жалост од неког времена дигоше се „неки и неки“ чак и из овог краја, пискарајући којекакве лажи и клевете противу наших уважених мужева, наиме против опште љубљеног г. дијецезана нашег у онај лист, који је своју ексистенцију на лажи и основао и слажима је одржава, само када се нашег г. епископа тиче, штампати. Тако се то од неког времена, већ увелико упражњава.

Неступамо ми овде као неки бранитељи опште уваженог и на далеко — са своји велики заслуга по народ свој, — чувеног архијереја нашег. Не. Јавно деловање његово свагда је на видику било и бива. Честита реч његова на дивану свагда је чувена и уважена. Јавно мнење добро познаје епископа Стојковића; — и силне поверенице стотинама општина народа свога, живи су сведок чистог челик-карактера, — веран израз великог признања, по цркву и школу, — просвету и напредак свеколиког деловања његовог. Свуди и свуђе светао је образ омиљеног у народу свом, редког Архијереја, дичног владике нашег, коме се и сам противник поклонити и достојно признање, одати мора. Обрани онде, где јасно дела говоре, места нема и неможе бити: него једино истини у хатар, поради разјашњења, да непомисли штовано „обћинство“ велеуваженог листа овог, да са ћутањем бар нешто трага од истине бити може и сме, и најпосле, да би се једном, тој „троглавој хидри,“ која те лажне, те гнусне редке, противу нашег г. дијецезана управљене, кује, за врат стало и тиме показало, да се овде знаде за тај „замућени извор“ из којег од неког времена свака зла истичу. Зна се овде ко шаље те лажне редке у тај „турски лист.“ Познат је овде „тријумвират“, који често своја тајна „збориштa“, код лажног „советника“ свога држе. Опште познати су доглавници истога, који су ради своје познате неваљалости, сходно делима својима „пресуду получили, — па протестујући противу праведни награда и уједно денунцирајући свога „начелника“ чак и код највишег места, — удовлетворења тражећи и отуд одбијени бивши — и дан данас неваљали „дуси“ ти, немогу да мирују. Овде само то рећи морамо: да неваљало срце непоправља се лако. А вук длаку мења, ал ћуд никако...

Тај исти брат у христу, који лажним начином ево већ по четврти пут љуто вређа епископа свога; скоро 20. година је у процесу са општином својом; и да не беше господина епископа давно би већ и чина свога, а не сада тек што је парохије, лишен био. Ствар је не једаред Апелаторијум па и министеријум, прешла. Није њему, као што сам вели, епископ, односно консисторијум парохију одузео. Његова су дела и бесомучна му нарав свему крива. Ствар се после саме највише „сигнатуре“ тек окончала. Свему томе криво је неваљалство и силеђијство лажног дописника, а доста и лажни „советници црних и паклених намера његових.

Г. епископ као узвишени архијереј са немирним „дусима“ овим сасвим је по светом писму поступао. Он је исте заблуђене синове више пута отечески посаветовао, на прави пут изводио. Упућивао их је на споразумлење и љубав са обштином својом; даље им и жалостне посљедице свега тога пред очи стављао; најпосле догађало се, да их и после законо донети се морајућој пресуди упућивао на пут, којим себи помоћи тражити могу. Свакојаким начином гледао је да им помогне, али неможе се оном, који сам себи добра не жели, помоћи. Бадава срећу желети оном, који бега од ње. Дакле тај и таковим подобни, имаду још образа противу свога архијереја и благодјеја подићи се и вређати. О ви клеветници, куда сте забасали? Ал да, та ви незнате, шта радите!..

Даље о вацкој администрацији парохије, коју је сам сабор наш превишње одобреним законом, Острогону адфилирао. — о Батској општини, и ђурском администратору парохије, и т. д. што дописник у том Турском органу свом навађа; то је пакостна и гнусна лаж, као и остало све друго, које овде због маленог простора штованог листа овог изређати подробно неможемо. Само ћу овде напоменути, да су те ствари и преко високог министеријума, као што је и самог дописника ствар са највишим одобрењем — прешле. А да се и најмања сенка подозрења каквог, на опште уваженог г. Дијецезана нашег бацити несме, сведоче заклетвом обложени, законоизбрани конзисторијални чланови (јер овде се за леђи чланова ништа непослује:) — сведоче сваколика односећа се акта консисторијална; а пошто је Батска ствар још у течају свом, то да се неби народ и дотле, док коначно решење несљедује, духовне утехе у цркви својој лишавао, више је пута велеуважени наш архијереј другог свешетника изашиљао, који је народ причестивати и свету службу божију свршити долазио, — више је пута дотичну обштину и док је још у течају ствар, на полажење у свету цркву очински упућивао. Није ли то истина неваљали дописниче! Нијели тако верни саветници назови дописника! Ал да, шта брани за част другога онај, који је давно већ своју изгубијо, ил још боље: ваљда је нигда ни имао није.

Досада су ти лажни отров-редци директ из Сентандрије односно из Збега пошиљани бивали; а сада, да би тај „тријумвират“, прном свом делу траг замео, назначише да неко „са горњег дунава“ у том проданом „Туркосу“ пише. О Јадници, баш зато што сте бесомучном муком преко Збега прешли, то вас издаје, да се црно дело ваше против опште уваженог епископа нашег наперено, главом у Збегу односно у Сентандрији ковало, и да су ковачи томе, познати трумвират честих састанака браће у христу, верни поданици русе главе.“

Једаред за свагда јавно и јасно овде наглашавамо: да се добро узме у памет та клика, тај неваљали огранак гнусне реакције наше, која своје отровне жаоке и амо горе по народу пружа и непрестано против свега оног, за што се народ наш а на челу му сабор, као веран израз свој, — борио и бори, па и против самог превишњег кр. решкрипта буши. Ушло се у траг том тајном дошаптивању, тој неваљалој и овде агитацији. А што се тиче нашег г. дијецезана, против кога су управо ти лажни редци наручени, остављамо туркосима нека се сладе тој обести непоштењака својих и нек наручују и даље те подле измишљотине, које ће их најпосле и до самог „беснила“ довести. Узвишени пак архијереј наш и необзире се на те продане и подле душе, што већ до објести у неваљалству свом дођоше, нити брани, што које ко каља, — него бринући се о напредку и просвети народа свога, премишља, како и којим начином ће му — у овом доста жалосном стању, најбрже помоћи. Живи су сведок те бриге његове, народне школе дијецезе ове, које је недавно, са неколико стотина екземплара потребни за школу књига обдарио и које ће се удаљеној овој сиротој сричади поделити. О јадници, гле како су ником поникли и у црну земљу погледали.

Завршујући ове редке истини и поштењу у хатар написане, велимо, да је којом срећом српски народ што више овакови архијереја имао, далеко би боље просвета његова цвала — црквено-школско поље давно би пречишћено и у сваком погледу стање народа нашег другчије би стајало. ал на жалост редки су овакови били..

У повесници администратора патријаршије наше и архијереја будимске јепархије злаћани слови написано ће бити дично име Арсенија. Пријемници његове дијецезе са осталом Србадијом, славиће име и дела редког архијереја, великог бранитеља цркве и народа свога.. Са лепом успоменом сећаће се сент-андрејско српство са околином својом и после столећа док узтраје велеђепни православни храмова амо, па и самог „епископског двора“ и имања“ које је млогозаслужни „владика Арсеније“ из „парлога и прокишњавајућих зидина“ у најбољи и цветајући положај узпоставио и узвисио. Све су то очити сведоци великих заслуга његових, да и неспомињемо време његове администр. најважније доба по црквено просветно стање наше које ће најважније у савременој повестници цркве наше, место заузети То остављамо „хисторији“, која ће верно велика дела доба тога, када је на челу цркве наше, владика Арсеније био, насликати.. Ниске пак и подле душе, које данас без стида и срама, кано Јуде искаријотске на уваженог и узвишеног мужа цркве своје, данашњега доба, срамно и безобзирно нападају, — лажне и неваљале речи просипају стидеће се својих гнусних дела, и као мрак испред светлости исчезнуће...

Преузвишеном г. епископу нашем са осталом срб. дијом кличемо: Живио још дуго на радост свом милом народу..

Ово неколико редака држали смо за дужност на све оне гнусне и лажне измишљотине, што се у неком „турском листу“ радо штампају, одговорити, и све што је тамо о нашем уваженом и дичном владици речено, отворено јасно, за најподлију и најпакостнију лаж, овде прогласити.

Народна привреда.

ДЕОНИЧ. КОНФЕРЕНЦИЈА У СТВАРИ НОВОСАДСКЕ ТРГОВ. И ПРОМЕТНЕ БАНКЕ.

Као што би у јавним листовима заказано, држана је трећи дан наших дуова конференција оних деоничара, који су против новорасписане уплате и против неправилне радње управе банкине. Деоничара би у великом броју, особито са стране. У имо одређеног за то одбора, пошто се отвори конференција, казано је између осталога: да деоничарима нимало није мило што се лаћају овога јавног корака, пошто је кредит врло деликатна ствар. Али су на то приморани, јер су ради зарана доскочити злу, који завод банке може тако подрити, да га постигне судбина београдске банке. Деоничари присташе у своје време на одељење трговине са робом, присташе на умножење деоница до 3000, па и уплатише те умножише деоничарску главницу до близу 400.000 ф. не рачунајући овамо улоге. Али управи све то би мало, а како и да буде доста, кад њих петорица чланова управе и још двојица дужника поделише између себе то имање; они дадоше истина неку сигурност, али шта то све помаже овдашњој пијаци, кад они везаше новац, уместо да се саразмерно подели међу све овдашње трговце и обртнике. Како дакле да им повере и нову уплату, кад са уловима преко по милиона не би им доста онда, кад напротив новосадска штедионица са 40.000 ф. даде дивиденду преко 40 ф. на деоницу, а карловачка на деоницу од 50 ф. 12 ф. 50 н. по акцију и још нешто резерв-

фонда, да не спомињемо сентомашку, сомборску, вуковарску и друге мање инштитуте, а нама се не исплати никаква дивиденда, или врло малена испаде и та се задржа. Ако дакле деоничари, који су против уплате, чине какве кораке, чине их из самообране и у корист целог завода; они су нападнути те се бране. Предузеће њихово како му драго испало, морална је победа на њиховој страни, јер они у поштеној намери градише и штатуте и бираше управу, надајући се, да ће их и са стране управе срести добра воља и поштена намера. Управа је признала да је погрешила али само вели да се ни она ни завод неможе без уплате опростити глиба, у у који су их и најновији крахови увалили. Деоничари би радо и уплату дали, али би само желели да знају у какве руке дају, а до неког поуздања дошло би се само онда, кад би се управа у неким члановима изменила. Уз ово један од чланова спомену, да истина има мање у манипулацији управе, али само додаје, да је ипак фонд банкин интактан (недирнут), и ако само буде добре воље у управе, и она своје велике дугове уплати, ипак се можемо надати напредку банке. Одлучи се најпосле једногласно, да се иште ванредна скупштина поглавито ради обуставе уплате, измене управе и неких промена штатута, како би се сувише пространа манипулација управе ограничила у корист целога завода и овај осигурао од могућих злоупотреба. Даље се одлучи, да се од владе заиште комесар, који ће развидети стање банке и потребну наредбу ради њеног осигурања донети. Пространо би било све разлоге и о једној и о другој одлуци овде казивати, него ћемо само споменути неке понајглавније. 1. Управа се огрешила о ставку штатута, по којој треба да подпомаже у обште трговину и обрт а она је око 300.000 фор. поделила између себе, тако да само један од њи ужива око 130.000 ф.

2. Велике је своте издала на реални кредит, да јој се исплати за 6 и 10 година и то са 8%, док она плаћа горе на менице по 10% и 12%.

3. 15. ставка штатута даје управи 10% од чистог добитка као тантијему и 2% у име ремунерације за чиновнике, али они једном свом другару осигураше 4000 ф. на годину ма неизнела тантијема по штатутима, а деоничарима кало било!

4. 16. ставка статута говори, да је банка овлашћена давати предујам на неке државне артије и на *деонице*, изузимајући банкине деонице. Али управа је за осигурање свога предујма примала и банчине деонице по 80—100 ф. вредности, премда се сада једва могу продати по 40 ф.

И оволико разлога — да изоставимо многе друге — мислимо, да је довољно, да побуди неку бојазан у деоничарима. С тога цео одбор и препоручи конференцији, да се лати крајњих средстава, кад управа не хтеде сама да одустане од новозаказане уплате и да пристане на концесије које би спречиле корист појединих а унапредиле корист целог завода.

Ово је кратак опис конференције. Није се прећутало ни оно што иде у корист управи. Али ако се деоничари живо не заузму за своју ствар, ако на време не положе своје деонице, ради главне скупштине, и не дођу листом на скупштину, која ће се по смислу штатута сазвати и својски свој тешко стечени новац у обрану не узму — онда и одјако нека очекују своју судбину од н колицине људи и од њихове воље и људи учине зависном напредак овога завода, који је за обште добро основан. Толико за сада. **Више деоничара.**

НОВИ САД 25. маја. Јавља ју нам, да клерикалци наши по Срему праве из „црквеног приноса“ неки капитал за себе. Епарх. одбор решио је још фебруара месеца, да се по вишој наредби прикупља црквени принос, које по мери оној, како је то још конгрес од год. 1865 место владичине, за просветне цели одредио, које за намирење трошкова конгреса од 1861. 1864. 1865. 1869. 1870. 1871. Наравно, да све то није можно сад уплатити, а и иначе *има времена томе*. Још је питање, ко ће платити трошкове *политичког* конгреса од 1861 год. држава, или српски народ? Питање је такође, дали се дужност плаћања црквеног приноса за просветне цели распростире даље преко *будетске* године, у коју је исти ивршћен; питање је, није ли, као што ми држимо, конгрес властан, осим тога и то решити, како да се разреди рестанција на више година, кад је рађено за читаво поколење. Једном речи конгрес има ту коју да рекне, пре него што се побере рестанција, конгрес је ту — има дакле времена.

— Кад оно хрватске новине донесоше, да је бан хрватски припомогао, да буде српски црквено-народни конгрес, па још кад доцније за тројединицу рекламоваше меродавну улогу у српским црквено-народним стварма, пештански листови као ждралови гракнуше на то. Официјозни угарски листови донеше саобштај: да бан у српским конгреским стварима није имао други уплив, него што је и он учествовао у саветовању о тој ствари, пошто и у цивилној тројединици има део православни, и и да је он пристао на предлог дотичног уг. министра. Но таласи у мађарској преси неслегоше се, него се поводом „Реформини“ лажи одкровења још више дигоше, тако да на обалу износише пену бесвила Чернатонијевог. Морамо признати, да ми не сватисмо смисао целе оне препирке. Но сад тек дознадосмо нешто, и — пуче нам међу очима. Ми јависмо једанпут, да је био министарски савет, у ком је и бан учествовао, и где је решено у начелу, да се овог лета сазове српски конгрес. Требало је да буде још један министарски савет, где ће се изближе одлучити: за кад, и *како* да се сазове конгрес. Тај други министарски савет био је 3. (15.) маја у петак, под председништвом Ђ. Величанства, и као што листови писаху, на „иницијативу“, т. ј. по повластитој жељи и вољи Ђ. В. Ми мишљасмо, да је ту и бан хрватски учествовао — али сад нас један члан онда у Пешти бивше сремске депутације извести, да је бан Мажуранић на дан мин. савета већ одпутовао био у Загреб. Дакле бан није учествовао у савету. Дакле не само да није прву, него и ону улогу имао, која му у опште припада у тој ствари. Као што нас извор извештава, кад је дошла реч на особу комесара, министар Трефор на опаску бана примети, да ће на тај начин морати позвати и Молинарија на савет, да бан може одпутовати, и да ће му се јавити, кад да опет дође, па ће се онда ствар решити, т. ј. не само комесарства, него и у свему. Бан оде. Министарски савет састаде се. „Дојакошњи начини“ изађе на површину, као вулканска ада из мора. Дакле „hinc illae lacrimae“ — отуд халабука пештански листова. Како се смеду Хрвати срдити, што им бан не имаде ону улогу, што му припада, те заискаше таку, и то у пунијој мери? О ви вуци, којима јагањци воду муте! О вуци у овчијој кожи, какве још свет и век видио није! О ви барок-Јокаје, Терзит-Чернатоњије!

Имали би још да свет задивимо тиме: који и какви Срби, или који и какав Србин о свему ни речи знао није — али за други пут.

— Из „Народни Новина“ видимо, да је Јован Живковић отишао у Будим-Пешту. Да ли у српској ствари? У Будим-Пешту отишао је други дан Дурова и администратор владика Грујић. Шта ли ће бити то „млого лепо и добро“, што му Трефор има да каже.

— Пештански листови имају телеграм у ком се каже, да је кнез Милан зекаљској депутацији, што га је дочекала, казао: да им с пута недоноси ништа друго, до „савез са Романијом.“ И то би било у добричас. Али да тај савез више што значи, него само дипломатску заједничку обрану противу Порте, ваљало би, да оба владаоца на владу своју позову људе од акције, н. пр. кнез Карло Братијана, кнез Милан — но то за други пут.

Рашид-Паша постаје валијом у Дамаску једној од најбогатијих области. Ни смо ли казали?

— Октројисана новосадска обштина издала је објаву у којој објављује, да сваки бирач, који бирачко своје право вршити жели, има се пријавити комисији за попис бирача одређењу, која ће у црквеном зданију, где се парохијал прикупља од 26. маја (6 Јуна) до закључно 1. (14 Јуна) сваки дан пре подне од 9—12 сати заседавати, и оном који бирачко своје право доказао буде, исправу завршење истога уручити, која му као легитимација служити има ка улазак на биралиште“ (то јест црквеног представништва, а рок избора одпочеће 6. (18 јуна у гимназијском здању у 8 сати пре подне.

Ми примећавамо: да попис бирача значи то, да комисија бираче од куће до куће описује, а не да ови долазе на упис. Но међу тим неки бирачи иду на упис. Остало ће се на другим местима расправљати.

Овом приликом и то питамо: кад ће администратор-бачке епархије сазвати епархијски одбор, да распише изборе, и да ореди рок бирању посланика? Заиста нечувена је својевоља Германова.

— Из Шајкашке јављају нам, да се тамо „лајтер-солгабиров“ Николић упиње, да буде конгрески посланик, и на ту цел путује по обштинама. Жалосна му мајка! Није му доста бруке у Сомбору, и при избору посланика за уг. сабор? Куд је он пристао у конгрес српски? Имају Шајкаши свога кандидата у особи свога посланика на уг. сабору, др-а Лазе Костића.

У Шајкашкој су *скоро* сви свештеници клирикалци, изузимајући неколицину. И од ови се један одмеће, хотећи свога сина да произведе за бележника у — Госпођинцима. Тај исти усуђује се још речи, што је Милетић једном приликом изустио у прилог поштовања *народног* свештенства тако тумачити, да наш народ сваком свештенику, па и клерикалцу треба да верује. Не тако „нечестиви“. Да се поштовање чина одржи, морају се баш обарати у народу они, ма и свештеници, ма и првосвештеници, који се у обштим стварима само по свом личном интересу управљају.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

Изашла је нова књига и може се добити, на много и на мало, у књижарници браће Јовановића у Панчеву, као код главнога комисионара матичина:

ДЈЕЛА ЈАКОВА ИГЊАТОВИЋА

КЊИГА ПРВА.

Издање Матице српске.

Нови Сад, 1874.

Мала осмина, 2 л. 321 стр. — Цена 80 нов.

Садржај: Србин и његова појезија. Манзор и Цемила Три српска списатеља. Српско списатељство. Сима Игњатовић. Додатак. Издања Матице српске.

„ГЛАС НАРОДА“

БРОЈ 21.

донео је ове чланке: 1. Самртник и мртвац III. од М. Ј. Батута. — 2. Дечије Болести (Грч — фраз), од Др М. Ј. — 3. Човек мења и савлађује природу. — 4. О купању. — 5. Листак: Шта бива по свету (наши крајеви). Различности. Књижевна белешка. Књижевна вест.

Моје дело

„МАРКОВУ САБЉУ“

послао сам год. 1872. неким мојим пријатељима у комисију. Оне, с којима се јом нисам разрачунао, умољавам, да изволе новце од проданих књига мени амо у Београд послати, а непродане књиге или мени, или књижари гг. браће Јовановића у Панчеву. Поштарина и возарина иде на мој трошак.

У Београду, 12. маја. ЈОВАН ЂОРЂЕВИЋ.

Част нам је јавити школском свету, да је од школских књига изашло у нашој накнади ових дана дело:

Наука о геометријским облицима

ЗА УПОТРЕБЉАВАЊЕ У ШКОЛИ

написао Мита Петровић.

Са 92 слике.)

Цена 40 новчића.

Ову књигу препоручујемо најтоплије г.г. учитељима и школским властима. Но нашим школским наредбама геометрија је обвезан предмет у народној школи, по предавање тог предмета било је јако отешћано тим, што до сада не имадосмо никакве штампане књиге, које би се учитељ могао при државати. Та незгода оклоњена је са овом књигом, коју је писао проф. М. Петровић, учитељ природних и математичких наука у учитељској школи у Сомбору. Садржај књиге строго одговара школским наредбама, а напред се налази у кратко меторично упутство. Нарочито обраћамо пажњу на ову књигу оне господе учитеља, који мисле ове године учитељски испит у Сомбору да полажу.

Књижарима дајемо уобичајени рабат.

У Панчеву, 8. маја 1875.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

НА ЗНАЊЕ.

Потписаној књижари част је овим јавити читалачкој публици, да је испунила давно изражеву жељу нашег књижевног света те је у особи г. *Николе Рашића* поставила колпортера свога, који ће по српском свету путовати и наруџбине за нас примати.

Он ће се ово дана кренути за Срем и ми с тога молимо све тамошње пријатеље и љубитеље српске књиге, да му саветом и препоруком на руци буду.

У Панчеву, 3. маја 1874.

Књижара браће Јовановића.

---

†

Јован Мауковић сада поседник у Шиду, јавља свим својим сродницима и пријатељима, да му је много штована супруга

МАРИЈА МАУКОВИЋ

РОЂ. ДИМОВИЋ

огорчена на неправду, која јој невиног брата Анастаса Димовића трговца грегуревачког већ дуже времена у предистражном затвору скриваше, дана 11. (23.) маја у 6½ сахата у јутру, јуначки сама себи живот одузела.

Лака јој црна земља и трајна успомена.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

БУДИМ-ПЕШТА 22. маја. Пшеница се добро држи, прометнуто је око 30.000 центи.

Потијска пшеница меров 85 и по фун 8 ф. 35 н.

Кокуруз влашки за готово 4 ф. 77 н. цол-цента.

Зоб 50 фун. 2 ф. 73 нов.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У новоустановљеном III. и IV. разреду женске школе а евентуално у мушкој школи у Земуну отвара се стечај на два учитељска места. Плата је сваког учитеља год. 500 ф. и станарина 100 ф. уз дужности обележене у уредби за српске народне школе, дужан је учитељ у цркви појати, а учитељ у мушкој школи и своје ђаке црквеном појању учити.

Компетенти нека молбенице са сведоџбама у смислу § 58. поменуте уредбе до 15. Јула о. г. подписаној општини пошаљу.

У Земуну 20. Маја 1844.

1—3 СРПСКА ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНА ОПШТИНА.

ОГЛАС. 2—3

На дан 14. Јуна тек. год. држаће се у канцеларији економног оделења војеног министарства усмена лицитација за набавку 3000. фати дрва, од три стопе дугачких. Дрва ова треба да су букова, церова, и јасенова, граничева и грабова, да не буду огранци, но да су дебела у пречнику најмање 10. сантиметра; да су сува, чврста, а да нису матора, трула, кладе или пањеви и да нису у води лежала.

Који има вољу да се прими набавке ових дрва нека одређеног дана на лицитацију дође.

Услови, под којима ће се набавка дрва уступити, могу се и пре одређеног дана за лицитацију видити у поменутој канцеларији. —

Кауција се полаже у напред у готовом новцу, или у интабулацији првог степена на непокретном имању за суму од 500 дук, цес. —

Из канцеларије економног оделења војеног минисарства бр. 1935. 13. маја 1874 год. у Београду.

ОБЈАВА.

Властелинство даљско има за продају дрва фатова, на баиру дунавском, по 6′ сложени.

54 фата церови
400 „ растови
800 „ врбови

уз јако јефтину пену.

2—3 **Управа добара.**

Шпецерајска трговина

ЛАЗАР ЈАНКОВИЋ

у Тителу потребује једног шегрта, једног практиканта и једног од млађи спомоћника, нужно да мађарски и немецки говори. 3—3

ОБЈАВА ЗА СРЕЋУ.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК ОД 360.000 МАРКИ У НОВОЈ НЕМАЧКОЈ ДРЖАВНОЈ ВРЕДНОСТИ.

За добитак јамчи држава.

Позив на саучешће на лутрију, за коју држава јамчи, и на којој се сигурно преко 5 милијона 900.000 марки добити морају.

Добитци ове користне новчане лутрије, која по плану само 76.500 лозова има ови су: и то 1 добит евент. 360.090 марки у новој немачкој вредности или 120.000 талира Pr. Crt. специјал, Mark Crt. 200.000, 100.000, 75.000, 50.000, 40.000. 2 пут 30.000, 25.000, 3 пут 20.000, 3 пут 15.000, 5 пута 12.000, 13 пути 10.000, 11 пути 8000, 11 пути 6000, 28 пути 5000, 2 пут 4000, 56 пути 3000, 152 пута 2000, 369 пути 1500, 1200 и 1000, 910 пути 500, 300 и 200, 17708 пути 110 и 100, 20322 пути 50, 40, 20, 15, 10 и 5 марки; извлачење ће за неколико месеци у 7 одељака сигурно докончано бити.

Прво вучење (Ziehung) је званично 17. и 18. јуна т. г. заказано: цео оригинални лов стаје само 3 фор. половина 1 ф. 50 н., а четвртина орг. лова 75 н. Исти се лозови (а не забрањене промесе) који су од државе гарантовани, шаљу и у најудаљеније пределе, само се новци унапред или по франкиратој упутници или што је још боље у рекомандованом писму послати морају.

Сваки саучестник добија од мене уз оригинални лов још и оригинални план са државним грбом бадава, а после вучења одма добија званичну листу од вучења (Ziehunsliste).

Исплату и шиљање добивеног новца отправљам ја сам директно на дотичне брзо и под најстрожијом дискрецијом.

Обратити се ваља дакле с налози на

Samuel Heckscher sen.

3—6 Banguier-Wechsel Comptoar in Hamburg.

Новоотворена мануфактурна трговина

Д. РАДИВОЈЕВИЋА

у Новом Бечеју

треба доброг помоћника који је вешт продавац и може концем јунија н. р. ступити. 1—3

Који разуме мађарски језик има првенство.

КОШУЉЕ МУШКЕ. Прса клот, порубчићи уздуж, преки, криви, порубци извшарани као пукети, листићи, дрворези, шупљике, (caro) и везене са мало и млого веза, и најбољи парижки шпецијалитет за отмен свет, густ и крој женилан. (Дебљину од голог врата молим). Од ширтинга енглеског јаке као платно 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3 ф. Модне и везене 3, 3—50, 4 ф. Шарене кретон и Оксфорт 2, 2—50, 3, 3—50 ф. Од фина и постојана холанд. платна 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3 ф. Од фина и постојана румбург. пл. 3, 3—50, 4, 4—50, 5, 6 ф. Везене парижке 7, 8, 9, 10 фор. Румбург. гаће немачке и мађарске 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50 ф.

ЖЕНСКЕ КОШУЉЕ. Од ширтинг плат. модне и везене 1, 1—25, 1—75, 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 4—50. Од фина и постојана хол. платна. Модне 1—50, 1—75, 2, 2—25, 2—50, 2—75, 3 ф. Богато везене 3, 3—50, 4, 4—50, 5, 6 ф. Од фина руком ткана румбург. платна модне 2—50, 3, 3—50, 4, везене 5, 6 ф. са модни уметци и парижким везом 7, 8, 9, 10, 11, 12 ф. Спавајице са дугачки рукави 2, 2—50, 3, 3—50, 4 ф. Везене 5, 6 ф. Корзети реклице са уметци и везом 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 5, 6 ф. Фризир огртач 1—50, 2, 2—50, 3, 4, 5 ф. Сукње са уметци, волани и везом 2, 2—50, 2, 3—50, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ф. Гаћице са уметци и везом 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3 ф. Кошуље за мушку и женску децу шарене, ширтинг и платнене 1, 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50, Гаћице 1, 1—25, 1—50 ф.

Астални чаршава, кончани дамашке најтежи 2, 3, 4, 5, 6 рифи дужине 2, 3, 4, 5, 6 ф. Гарнитуре, чаршав и за свако лице по један салвет, дамашке најтежи за 6, 12, 18, 24 лица 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ф. — Салвета и пешкира кончани дамашке тупе 5, 6, 7, 8, 9, 10 ф. Мараме румбург. туце 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 5, 6, 7, 8 ф. од батист платна 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 ф.

50—54 рифи 5/4 широко добро ирланд. холанд. и румбург. плат. 17, 18, 20, 22, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 60 ф.

Јастук од ширтинг плат. клот 1, 1—25, 1—50 ф. Шлингован 2, 2—50 ф. Везен 2—50, 3, 3—50 ф. Од најбољег румбург. пл. клот 1—50, 2, 2—50, 3 ф. Шлингован 2—50, 3, 3—50, 4 ф. Везен 2—50, 3, 3—50, 4, 5, 6, 7 ф. Јорганski чаршав кошта толико колико три јастука. Гарнитуре са парижким кунст везом (изложба) две јорганске капе и шест јастука на све четир стране везени 125, 150, 175, 200, 250, 300 ф.

Прса за мушке и женске кошуље шивене и везене од 50 н. до 2 ф. Парижки везене 2, 2—50, 3, 4, 5 фор. Штрафте и уметци везени (Zugehör) за кошуље, сукње, рекле, јастуке од 10 н. до 2 ф. риф. Купци можеду од своји материја Перио руком и машином код мене дати шити, по најновијим париским моделима.

Еспап шаљем per Nachnahme уљудно, поштено, по најјевтинијој фабричној цени, и непасујуће патраг примам.

Адреса: **Allexander Stanischits** a. befugt. Wäschwaren-Fabrikant, Lugek № 1. **Wien.** 12—12

ДОБРИХ ЦИГАЉА

С ЦИГЉАНЕ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

У НОВОМЕ САДУ

на кисачкој капији, иза гробља аљмашког може се добити, прошле године напечених, по врло умерену цену.

Ко купи *у великом* — добија још посебице рабат.

Цене и робе може сваК видети и о ваљаности уверити се у *трговини браће М. Поповића* „код црвене руже“, где купци и упутнице добију. 6—

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију“

Српска народна задружна штампарија.